

DOSTĘP DO ZASOBÓW INTERNETU LUDNOŚCI WIEJSKIEJ W WYBRANYCH GMINACH MAŁOPOLSKI

Norbert Marks, Tomasz Jakubowski

Instytut Eksploatacji Maszyn, Ergonomii i Procesów Produkcyjnych, Uniwersytet Rolniczy w Krakowie

Streszczenie. Praca prezentuje wyniki badań dotyczące miejsca i czasu w jakim ludność wiejska korzysta z Internetu. Obszarem badań objęto wybrane gminy wiejskie Małopolski. Wyniki badań wskazują, że internauta mieszkający w małopolskiej wsi to osoba od co najmniej roku korzystająca z Internetu przynajmniej raz w tygodniu, głównie w miejscu zamieszkania.

Słowa kluczowe: gmina wiejska, Internet, wykorzystanie

Wstęp

Dostęp do nowoczesnych narzędzi i technologii informatycznych jest standardem XXI wieku i podstawowym warunkiem rozwoju. Rozwój technologii informatycznych związany jest ze znacznym popytem na takie usługi. W Polsce, szczególnie na obszarach wiejskich, korzystanie z usług dostępu do Internetu odbywa się z różną częstotliwością co podyktowane jest między innymi małymi potrzebami związanymi z Internetem. Blisko 65% Polaków w wieku powyżej 18 lat posiada w domu komputer a około 56% dostęp do Internetu. Na przestrzeni lat 2002-2009 średnie tempo wzrostu liczby osób posiadających komputer wyniosło 6 punktów procentowych a osób posiadających dostęp do Internetu w domu 7 punktów procentowych. Dane Komisji Europejskiej z 2008 roku dotyczące dostępu do Internetu osób w wieku 16-74 lat wskazują, że około 49% Polaków regularnie z niego korzysta. Jednocześnie dane te informują, że 15% korzysta z Internetu w miejscu pracy a 9% w miejscu nauki. Dla porównania średnia dla 27 krajów Unii Europejskiej dotycząca regularnego korzystania z Internetu osób w tym samym przedziale wiekowym wynosi 62% przy czym 26% użytkuje Internet w miejscu pracy a 8% w miejscu nauki. Z powyższego zestawienia wynika, że pozostały odsetek osób użytkujących Internet korzysta z niego w miejscu zamieszkania lub miejscach ogólnie dostępnych (np. kafejki Internetowe). Dwa najpopularniejsze sposoby korzystania z Internetu to użytkowanie poczty e-mail oraz poszukiwanie informacji na temat dóbr i usług. Z pierwszej aktywności korzysta 38% Polaków w wieku 16-74 z drugiej natomiast 33%. W obu przypadkach odsetki te są znacznie niższe od średniej dla Unii Europejskiej, gdzie wartości te wynoszą odpowiednio 53% i 50%. Pasuje to nasz kraj odpowiednio na 21 i 22 miejscu wśród 27 krajów Unii Europejskiej [Wyniki badań INTERNETSTATS (on-line) 2008]

W pracy Marks i in. [2008] badano dostępność gospodarstw domowych do technologii informacyjno-telekomunikacyjnych w gminach wiejskich województwa małopolskiego. Z badań tych wynika, że w latach 2004-2006 co trzecie gospodarstwo domowe posiadało komputer lecz tylko co dziesiąte miało dostęp do łącza Internetowego. Osoby deklarujące dostępność do łącza internetowych w gospodarstwie domowym jednocześnie deklarowały jego użytkowanie. Badania Marks i in. [2009] wskazują, że w roku 2007 podstawowymi przyczynami dla których przedstawiciele gospodarstw wiejskich Małopolski w tak małym stopniu preferowali nośnik informacji jakim jest Internet była zbyt wysoka cena świadczenia tych usług oraz brak doświadczenia i wiedzy fachowej potrzebnej do prawidłowego i skutecznego korzystania z zasobów internetowych. Jak wynika z badań wymienionych autorów głównym problemem, z którym borykają się użytkownicy Internetu na wsi nie jest wcale jego dostępność, ale cena usługi. Polski rolnik nie jest gotowy ponosić kosztów dostępu do Internetu. Mc-Connell [1993], Řepa [1999] oraz Kavka i in. [2007] w swoich badaniach informują o pewnych barierach informacyjnych, wśród których jako najważniejsze wymieniają dużą liczbę fachowych i prawnych informacji, które w większości przypadków nie są odpowiednio przygotowane i poklasyfikowane, tak aby odpowiadały potrzebom użytkowników zamieszkujących na terenach wiejskich. Jednocześnie Młodzka-Stybel i in. [2005] podkreśla, że proces informatyzacji obszarów wiejskich, obejmujący przygotowanie polskiej społeczności wiejskiej do uczestnictwa w procesie przemian strukturalnych, wymaga uwzględnienia specyfiki tego sektora, jego odmiennej sytuacji ekonomicznej i społecznej w stosunku do terenów zurbanizowanych. Znaczenie ma w takiej sytuacji gromadzenie i analiza danych dotyczących stanu informatyzacji, w szczególności w okresie integracji z gospodarką rynkową Unii Europejskiej. Powyższe skłania do szerszej penetracji tego zagadnienia. Mając na uwadze tak sformułowany problem badawczy cel pracy określono jako zbadanie stażu użytkowników i miejsca użytkowania oraz częstości korzystania ludności wiejskiej z zasobów informacji dostępnych w internecie.

Zakres i metoda badań

Praca stanowi kontynuację badań przeprowadzonych w latach 2004-2007 dotyczących dostępności technologii informacyjno-telekomunikacyjnych oraz badań czynników ograniczających upowszechnianie Internetu w gminach wiejskich województwa małopolskiego [Marks i in. 2008, 2009]. Badania, mające charakter wywiadu kierowanego, przeprowadzono w roku 2008 w pięciu gminach wiejskich województwa małopolskiego na celowo wybranej próbie 339 respondentów. Kwestionariusz ankiety był anonimowy z jawnie określonym celem badań i opatrzony dysjunktywną zamkniętą kafeterią [Pilch i in. 2001]. Ankieta kierowana była wyłącznie do osób korzystających z Internetu. Respondent reprezentujący gospodarstwo domowe miał możliwość odpowiedzi na trzy pytania zawarte w kwestionariuszu. Odpowiedź respondenta polegała na wyborze jednej z możliwych zasugerowanych odpowiedzi. Sugerowanie odpowiedzi miało na celu ograniczenie możliwości odpowiedzi nie związanych z celem ankiety, co ułatwia późniejsze zestawienie i prezentację wyników badań [Gruszczyński 2002, 2003]. Aby uniknąć komplikacji związanych z udzielaniem odpowiedzi przez rolników, pracujących we własnych gospodarstwach, na pytanie dotyczące miejsca korzystania z Internetu, respondent deklarował we wstępie

arkusza ankiety, że podstawą jego utrzymania jest (lub nie) wykonywana osobiście działalność rolnicza. W przypadku twierdzącej deklaracji ankietowanego jego odpowiedź na pytanie nr 2 klasyfikowana była jako odpowiedź nr 4 (korzysta z Internetu w domu lub w pracy).

Pytania zawarte w formularzu ankiety pozwoliły na zestawienie następujących danych dotyczących mieszkańców badanych gmin:

- czasookresu korzystania z dostępu do Internetu,
- miejsca korzystania z łączy internetowych,
- częstotliwości korzystania z usług internetowych.

Dodatkowo odpowiedzi nr 4 i 5, w pytaniu nr 2, informowały o statusie zawodowym ankietowanego. Badane gminy scharakteryzowano pod kątem demografii oraz kryterium użytkowania powierzchni. Określono procentowy udział ankietowanych respondentów w poszczególnych gminach w stosunku do ogólnej liczby ich mieszkańców. Dane dotyczące charakterystyki badanych gmin przedstawiono w tabeli 1. Poprawnie wypełnione ankiety analizowano pod kątem liczby udzielanych odpowiedzi na zadane pytania. Określono procentowy udział każdej odpowiedzi w konkretnym pytaniu kwestionariusza ankiety przyjmując liczbę poprawnie wypełnionych ankiet jako 100%. Pytania do respondentów oraz sugerowane odpowiedzi zestawiono w tabeli 2.

Tabela 1. Charakterystyka badanego obszaru
Table 1. Characteristics of the analyzed area

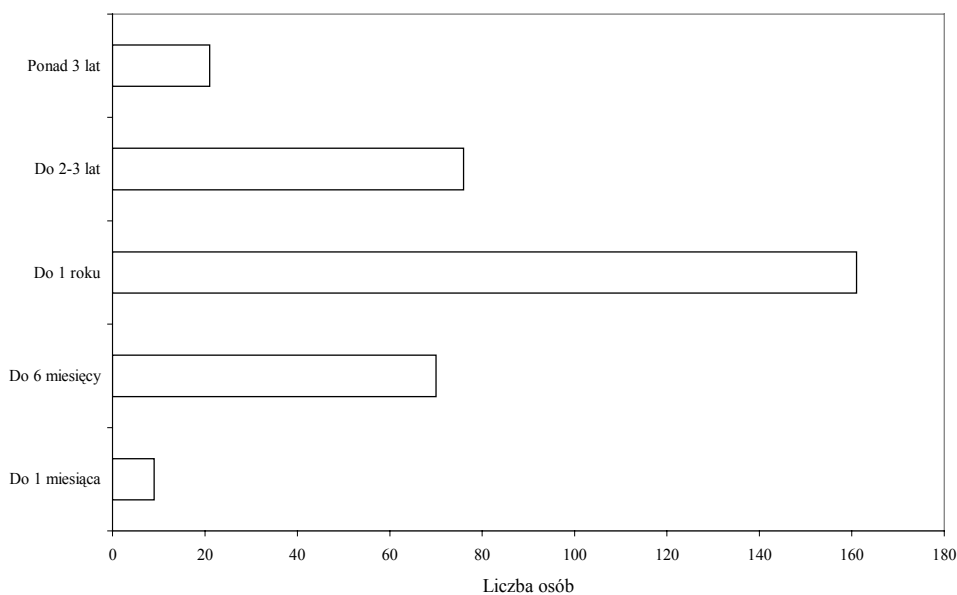
Gmina	Osób na km ²	Ludność ogółem	Liczba respondentów	Odsetek respondentów w stosunku do ludności ogółem	Użytkowanie powierzchni [%] (rodzaj użytku)		
					rolny	las	pozostałe
I	104	3873	59	2	37	41	22
II	154	11501	73	1	80	9	11
III	152	7255	74	1	70	13	17
IV	145	6679	73	1	62	28	10
V	143	5824	60	1	69	25	6
Średnio dla badanego obszaru	139,6	7026,4	67,8	1,2	63,6	23,2	13,2

Źródło: opracowanie własne

Wyniki badań

Ankiety, które zostały wypełnione w stopniu niepełnym, i nie kwalifikującym je do dalszej obróbki statystycznej odrzucono (2 kwestionariusze). Po odrzuceniu tych kwestionariuszy analizie poddano ankiety wypełnione przez próbę składającą się z 337 respondentów. Uzyskane w trakcie badań wyniki przedstawiono w postaci graficznych prezentacji. Badania Marksa i in. [2008], przeprowadzone dla tego samego regionu, informują, że w latach 2004-2006 jedynie około 7,4% mieszkańców deklarowało korzystanie z Internetu. Jak wynika z zaprezentowanych danych, w obszarze objętym badaniami, blisko 48% lud-

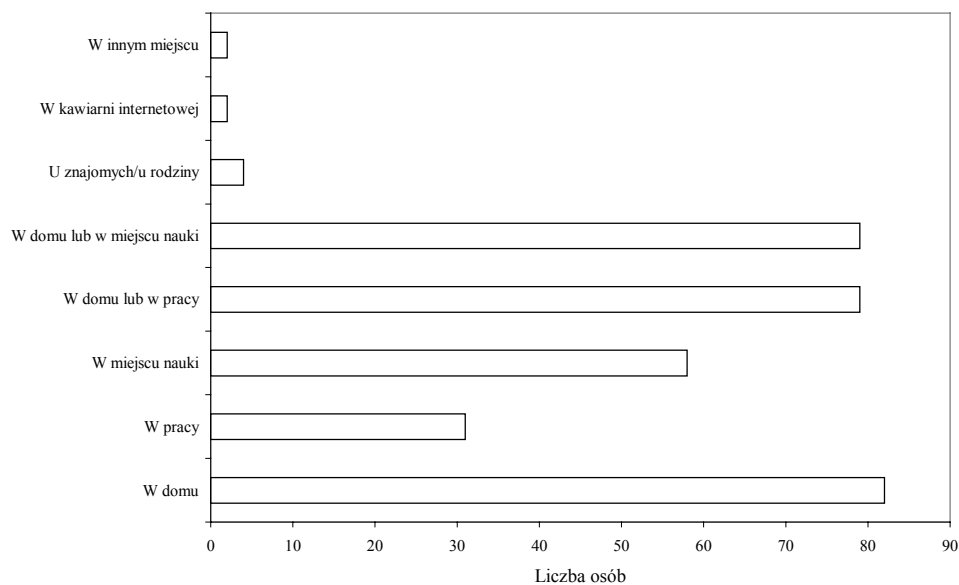
ności od roku korzysta z usług internetowych. Jest to tendencja wzrostowa, gdyż zgodnie z wypowiedziami respondentów 2-3 lata temu korzystanie z Internetu deklarowało jedynie 23%, a ponad 3 lata temu, jedynie 6% mieszkańców wsi. Podobną tendencję przedstawia w swoich badaniach Niedbała i in. [2008], który w ostatnich latach zaobserwował wzrost liczby abonentów korzystających z szeroko pojętych usług Internetu. Spodziewanym wynikiem była liczba respondentów korzystających z Internetu w miejscu zamieszkania (ponad 24%). Tak uzyskany wynik zgodny jest z doniesieniami innych autorów [Kocira i in. 2008] zdaniem których najczęstszymi użytkownikami komputerów są dzieci rolników. Potwierdzeniem tego faktu jest również wynik (ponad 23%) liczby osób korzystających z Internetu w domu lub w miejscu nauki. Dodatkowym argumentem potwierdzającym fakt, że ludność wiejska najchętniej korzysta z Internetu w miejscu zamieszkania, jest dysproporcja między odsetkiem respondentów deklarujących korzystanie z Internetu w domu lub w pracy (23%) a tymi którzy korzystają z niego wyłącznie w pracy (9%). Zaznaczyć należy, że liczba respondentów określających miejsce użytkowania zasobów internetowych poza miejscami zamieszkania, pracy czy nauki była marginalna i wynosiła około 1%. Z przedstawionych badań wynika również, że ponad 56% badanych mieszkańców obszarów wiejskich korzysta z Internetu przynajmniej raz w tygodniu a blisko 42% deklaruje codzienne (lub prawie codzienne) jego użytkowanie.

Źródło: opracowanie własne

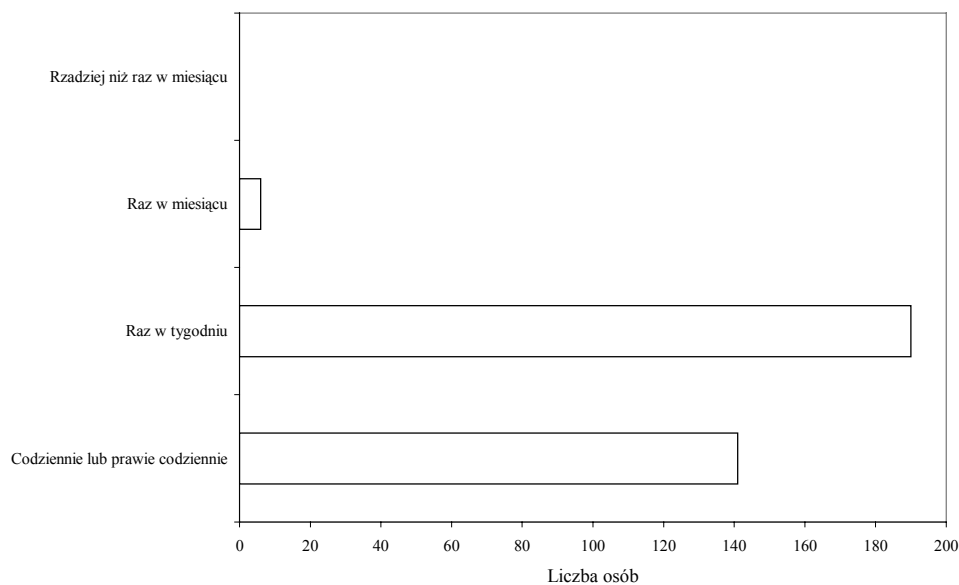
Rys. 1. Staż ludności w korzystaniu z Internetu
Fig. 1. Population's experience in the use of Internet

Dostęp do zasobów ...

Źródło: opracowanie własne

Rys. 2. Miejsce korzystania z Internetu
Fig. 2. Place for using the Internet

Źródło: opracowanie własne

Rys. 3. Częstość korzystania z Internetu
Fig. 3. Frequency of using the Internet

Tabela 2. Procentowy udział odpowiedzi w pytaniu kwestionariusza ankiety
 Table 2. Percentage of answers in the questionnaire

Treść pytania i sugerowanej odpowiedzi	Liczba odpowiedzi	Procentowy udział odpowiedzi [%]
PYTANIE 1. Od jak dawna korzysta Pan/Pani z Internetu?		
ODPOWIEDŹ 1. Od 1 miesiąca	9	2,7
ODPOWIEDŹ 2. Od 6 miesięcy	70	20,8
ODPOWIEDŹ 3. Od 1 roku	161	47,8
ODPOWIEDŹ 4. Od 2-3 lat	76	22,6
ODPOWIEDŹ 5. Od ponad 3 lat	21	6,2
PYTANIE 2. Gdzie najczęściej korzysta Pan/Pani z Internetu?		
ODPOWIEDŹ 1. W domu	82	24,3
ODPOWIEDŹ 2. W pracy	31	9,2
ODPOWIEDŹ 3. W miejscu nauki	58	17,2
ODPOWIEDŹ 4. W domu lub w pracy	79	23,4
ODPOWIEDŹ 5. W domu lub w miejscu nauki	79	23,4
ODPOWIEDŹ 6. U znajomych/u Rodziny	4	1,2
ODPOWIEDŹ 7. W kawiarni Internetowej	2	0,6
ODPOWIEDŹ 8. W innym miejscu	2	0,6
PYTANIE 3. Jak często korzysta Pan/Pani z Internetu?		
ODPOWIEDŹ 1. Codziennie lub prawie codziennie	141	41,8
ODPOWIEDŹ 2. Raz w tygodniu	190	56,4
ODPOWIEDŹ 3. Raz w miesiącu	6	1,8
ODPOWIEDŹ 4. Rzadziej niż raz w miesiącu	0	0,0

Źródło: opracowanie własne

Podsumowanie

Prezentowane wyniki badań pozwalają na określenie sylwetki mieszkańca małopolskiej wsi korzystającego z Internetu. Jest to osoba od co najmniej roku korzystająca z Internetu przynajmniej raz w tygodniu, głównie w miejscu zamieszkania. Zaznaczyć jednak należy, że na taki wizerunek, duży wpływ ma grupa wiekowa, która reprezentowana jest głównie przez dzieci i młodzież. Ta grupa wiekowa w dużej mierze wykorzystuje zasoby Internetowe w celach nie związanych z działalnością rolniczą [Kocira i in. 2008]. Jednocześnie, podkreślić należy, że korzystnie wygląda kwestia wyposażenia gospodarstw wiejskich w komputery z dostępem do Internetu co może dawać szansę na korzystną zmianę w zakresie informatyzacji a tym samym lepszy dostęp do elektronicznych źródeł informacji oraz możliwości komunikacji społecznej [Młodzka-Stybel i in. 2005; Marks i in. 2008, 2009].

Bibliografia

- Gruszczyński L.** 2002. Elementy metod i technik badań socjologicznych, Śląskie Wydawnictwa Naukowe. ISBN13: 9788389055033.
- Gruszczyński L.** 2003. Kwestionariusze w socjologii. Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego. ISBN: 83-226-1292-3.

- Kavka M., Trávníček Z., Kavka P., Kavka P., Dobek T.** 2007. System informacyjny wykorzystywany w doradztwie rolniczym na terenach wiejskich. *Inżynieria Rolnicza*. Nr 2(90). s. 85-91.
- Kocira S., Lorencowicz E.** 2008. Wykorzystanie komputerów w wybranych gospodarstwach rodzinnych Lubelszczyzny. *Inżynieria Rolnicza*. Nr 7 (105). s. 109-115
- McConnell Steve.** 1993. *Code complete – a practical handbook of software construction*. Microsoft Press, Redmond Washington. s. 855.
- Marks N., Jakubowski T.** 2009. Czynniki ograniczające upowszechnianie Internetu na przykładzie wybranych gmin wiejskich Małopolski. *Inżynieria Rolnicza* 9(118). s. 153-161
- Marks N., Jakubowski T.** 2008. Dostępność technologii informacyjno-telekomunikacyjnych w wybranych gminach wiejskich województwa małopolskiego. *Inżynieria Rolnicza* 11(109). s. 185-193.
- Młodzka-Stybel A., Dąbkowski J., Roczowska-Chmaj S.** 2005. Wybrane aspekty stanu informatyzacji rolnictwa na tle innych dziedzin gospodarki. *Inżynieria Rolnicza*. Nr 7(67). s. 195-205.
- Niedbala G., Krysztofiak A.** 2008. Analiza ekonomiczna budowy i eksploatacji systemów telefonii internetowej w przedsiębiorstwie rolniczym. *Inżynieria Rolnicza*. Nr 7(105). s. 167-171.
- Pilch T., Bauman T.** 2001. *Zasady badań pedagogicznych*. Wydawnictwo Akademickie Żak. ISBN 83-88149-69-5.
- Řepa V.** 1999. *Analýza a návrh informačních systémů*. EKOPRESS s.r.o., Praha. s. 403.
- Wyniki badań INTERNETSTATS [online]. 2008 [dostęp 12-02-2008]. Dostępny w internecie: <http://www.Internetstats.pl>.

ACCESS TO INTERNET RESOURCES BY RURAL POPULATION OF SELECTED COMMUNES OF THE MAŁOPOLSKA REGION

Abstract. The work presents the results of analyzing time and place of using the Internet by the rural population. The analysed area covered rural communes of the Małopolska region. The results of the analysis indicate that an Internet user living in rural area of the Małopolska region is a person that was using the Internet mainly at home, once a week for at least one year.

Key words: rural commune, Internet, use

Adres do korespondencji:

Tomasz Jakubowski; e-mail: tjakubowski@ar.krakow.pl
Instytut Eksploatacji Maszyn, Ergonomii i Procesów Produkcyjnych
Uniwersytet Rolniczy w Krakowie
ul. Balicka 116B
30-149 Kraków